

Reflexia kultúry

PRÍLOHA NÁRODNEJ OSVETY 10 – 11/2010 PRE KULTÚRNO-OSVETOVÚ
TEÓRIU, REFLEXIU A PRE VEDU A VÝSKUM V OBLASTI KULTÚRY

ZÁKLADNÁ CHARAKTERISTIKA DOBROVOĽNÍCTVA
AKO SOCIÁLNEHO FENOMÉNU

Dobrovoľníctvo v postmoderných časoch

Blížiaci sa Európsky rok dobrovoľníctva (2011) predstavuje ďalšiu výzvu pre kľúčových sociálnych aktérov podporiť rozvoj a ocenenie dobrovoľníckych aktivít. Zámerom príspevku je podať základnú charakteristiku dobrovoľníctva ako sociálneho fenoménu s vymedzením kľúčových pojmov.

Dobrovoľníctvo

Dobrovoľníctvo je fenomén prekračujúci hranice štátov, náboženstiev a sociálnych skupín. Poukazuje na možnosť spolužitia, ktoré je založené na vzájomnej pomoci a solidarite. Vďaka dobrovoľníctvu sa buduje kohézna spoločnosť a sociálny kapitál. A aj preto je dôležité v globálne prepojenom svete plnom obrovských kontrastov. V tomto kontexte chápeme dobrovoľníctvo nielen ako prostriedok sociálneho rozvoja spoločnosti, ale aj ako určitý druh občianskej cnosti.

V niektorých krajinách sveta sa počas vývoja sociálnej politiky sformoval tzv. **sociálny štát**. V zásade je toto štádium sociálnej politiky spojené so štátmi Európy. Sociálny štát má za sebou viac ako storočie vývoja (tzv. experimentálne začiatky sociálneho štátu sa datujú do 80. rokov 19. storočia¹).

V súčasnosti sa v odbornej literatúre konštatuje, že sociálny štát sa nachádza v období tzv. welfare mix.² Význam a postavenie dobrovoľníctva v spoločnosti je aktuálnou otázkou nielen v sociálnych štátoch, t. j. na európskom kontinente, ale aj v ostatných krajinách sveta. Dobrovoľníctvo má vo svete rôznorodé podoby.

1. Charakteristika dobrovoľníctva

Práca patrí popri hre a učení k najdôležitejším ľudským aktivitám.³ Najčastejšie je chápaná ako „cieľavedomá činnosť ľudí, ktorí prostredníctvom výrobných prostriedkov menia a pretvárajú k svojmu uspokojovaniu potrieb prírodu. Práca a pracovná činnosť sú základnou podmienkou ľudskej existencie.“ (Palán, 2002, s. 163)

Popri platenej práci⁴ existuje aj **neplatená (dobrovoľná) práca**, ktorá má rôzne podoby. Za **dobrovoľnú prácu** vo všeobecnosti považujeme každú prácu, ktorá je nevynútená, t. j. vychádza z vlastnej dobrej vôle a nie je platená.

Kľúčovými sa v tejto súvislosti javia **pojmy**: dobročinnosť, filantropia a charita. Tejto terminologickej otázke venuje pozornosť napr. *Čítanka pre pokročilé neziskové organizácie* (2000, ss. 27 – 48), podľa ktorej je **dobročinnosť** všeobecný pojem označujúci rozličné aktivity motivované láskou k blížnemu a úsilím pomôcť človeku a svetu. Vyjadruje konanie dobra. V slovníkoch cudzích slov, ale aj v inej odbornej literatúre sa pojmy charita a filantropia chápu ako synonymá pojmu dobročinnosť.

Charita⁵ v súčasnosti nadobúda viacero významov (Čítanka, 2000, s. 28), z ktorých vyberáme dva:

1. vo všeobecnom význame o charite hovoríme v súvislosti s túžbou a vôľou konať dobro,

2. najčastejšie sa charita používa a asi aj vníma vo význame altruistického správania jednotlivcov alebo inštitúcií – označuje dobrovoľné poskytovanie peňazí alebo inej pomoci ľuďom v núdzi, biede a bolesti.

Filantropia⁶ sa v slovníkoch cudzích slov často vysvetľuje ako označenie pre dobročinnosť. Ide o jednu z modernejších foriem darcovstva, ktoré sa snaží riešiť problémy spoločnosti podporou vzdelávania, inovácií a rozvojom schopností ľudí, aby si boli schopní sami pomôcť a neboli odkázaní na almužny. Chápe sa aj ako občianska cnosť. Jej korene nachádzame v židovskej, neskôr kresťanskej morálke. Existuje v dvoch formách: v podobe darcovstva a dobrovoľníctva.

V uvádzanej *Čítanke pre pokročilé neziskové organizácie* (2000) autori vnímajú pojmy charita a filantropia ako rozdielne, prinajmenšom vo vzťahu k realizácii „dávaní“ (peňazí, materiálnych prostriedkov, času a pod.).

V tejto súvislosti sa stretávame aj s pojmom **darcovstvo**, ktoré predstavuje jednu z možných podôb dobročinnosti. Môže mať materiálnu formu – vecné dary, finančnú – peňažné dary, alebo časovú – dobrovoľnícka práca, rada či pomoc.

Dobročinnosť vnímame ako ústrednú kategóriu. Príkladom sa k názoru, že konať dobro je človeku dané, je to jeho prirodzená potreba aj morálna povinnosť. Dobročinnosť má viacero podôb a dimenzií (etic-kú, politickú, historickú, ekonomickú, sociologickú, andragogickú a iné).

Charitu a filantropiu vymedzuje vo vzťahu k dobročinnosti **ako pojmy**, ktoré napomáhajú objasňovaniu jej jednotlivých aspektov. V tomto kontexte potom považujeme ďalšie označenia, ako napr. dar-covstvo, mecénstvo, sponzorstvo, dobrovoľnícka práca a iné, za **termíny**, ktoré konkretizujú niektoré stránky uvedených pojmov.

Vzhľadom na skutočnosť, že v slovenskej odbornej literatúre nie je jednoznačne vymedzený termín dobrovoľnícka práca, hľadali sme jeho definície v zahraničnej odbornej literatúre.

Českí autori Jozef Tošner – Olga Sozanská (2002, s. 37) rozlišujú pojmy dobrovoľná a dobrovoľnícka práca takto:

Dobrovoľnú službu či činnosť (neodporúčajú používať označenie práca) chápú ako vlastný výkon dobrovoľnej pomoci.

Aktivity spojené s organizovaním dobrovoľníctva ako špecifického druhu ľudskej činnosti považujú za **dobrovoľnícku činnosť**.

Je zrejmé, že autori vnímajú dobrovoľnú činnosť (prácu) širšie v porovnaní s dobrovoľníckou činnosťou (prácou).

Podotýkame, že uvádzaná publikácia je v Českej republike a Slovenskej republike prvou pôvodnou (a zatiaľ jedinou) monografiou, ktorá sa venuje dobrovoľníckej práci.

V po nemecky a anglicky hovoriacich krajinách sa používajú termíny:

- *ehrenamtliche Aktivitäten (honorable activities)*,
- *Freiwilligenarbeit (volunteering)*,
- *bürgerschaftliches Engagement (active citizenship)*,
- *freiwilliges Engagement*.

V USA sa ešte stále používajú dva termíny: starší „voluntarism“ a novší „volunteerism“. Starší termín sa vzťahuje ku každej dobrovoľnosti (*voluntary*), kým novší termín „volunteerism“ sa užšie vzťahuje ku všetkému, čo sa týka práve dobrovoľníctva (Ellis – Bouhey, 2001, s. 117).

Podobne sa aj vo francúzskom jazyku stretávame s dvoma termínmi, a to: „bénévolat“ a „volontariat“. Prvý z termínov označuje neformálnu dobrovoľnú prácu, druhý sa vzťahuje k dobrovoľníckej práci v organizáciách.

V ruskom jazyku sa dobrovoľnícka práca označuje termínom „dobrovoľníckaja dejateľnosť“ – t. j. dobrovoľnícka činnosť.

V bulharskom jazyku sa stretávame s termínom „dobrovolstvo“, podobne v chorvátštine „dobrovoljni rad“, kde tento termín označuje všetky neplatené aktivity.

Z vyššie uvedeného prehľadu je zrejmé, že **precíznosť terminológie súvisí s kultúrou dobrovoľníctva v tej ktorej krajine**. Vo väčšine krajín sa presadzuje termín dobrovoľníctvo, ktorým sa označuje najmä formálne organizovaná dobrovoľnícka práca.

Uvedené termíny označujú ako dobrovoľníctvo aj:

- **občiansku výpomoc (susedskú výpomoc)**: zameranú na rodinu, susedstvo,
- **vzájomne prospešné dobrovoľníctvo**: dobrovoľná činnosť v rámci komunity vytvorenej v obci, okolo fary, športového klubu a pod.,
- **verejnoprospešné dobrovoľníctvo**: dobrovoľná činnosť najčastejšie v rámci neziskovej organizácie. Na rozdiel od vzájomne prospešného dobrovoľníctva sa na takéhoto dobrovoľníka kladú podobné nároky ako na zamestnanca.

V závere nášho pokusu o vymedzenie základného kategoriálneho aparátu (definovanie kľúčových kategórií, pojmov a termínov) súvisiaceho s dobrovoľníctvom konštatujeme, že termíny **dobrovoľná práca** a **dobrovoľnícka práca nie sú synonymické**.⁷ Obsah termínu dobrovoľná práca (činnosť, aktivita) je podľa nášho názoru širší, zahŕňa rozličné formy ľudskej neplatennej aktivity. Dobrovoľnícka práca (aktivita, činnosť) je len jednou z foriem dobrovoľnej práce. Najčastejšie sa toto označenie používa v súvislosti s organizovanou aktivitou.

Podstatu dobrovoľníctva vhodne definujú Scheierove **zásady dobrovoľníctva**⁸ (In: McCurley – Lynch, 2000, s. 8):

1. Dobrovoľníctvo je v podstate nevynútená aktivita.

2. Hlavným zámerom tejto aktivity je pomáhať.

3. Myšlienka na finančný zisk nie je prvoradá.

4. Táto aktivita nie je hrou, ale prácou.

Analýze fenoménu dobrovoľníctva pomáha aj jeho klasifikácia podľa rôznych kritérií. J. Tošner – O. Sozanská (2002, ss. 38 – 40) uvádzajú nasledujúcu **klasifikáciu**:

1. z hľadiska historického vývoja:

– **európsky model dobrovoľníctva** – komunitný (vývojovo starší) model: na základe spoločných záujmov sa dobrovoľníci spontánne stretávajú v prirodzených spoločenstvách (cirkev, športová, detská organizácia a pod.). Z niektorých sa postupne stávajú profesionálne dobrovoľnícke centrá, ktoré sa však špecializujú na určitú sociálnu alebo vekovú skupinu či určitý druh dobrovoľnej činnosti. Centrá si naďalej zachovávajú svoj komunitný charakter. Ich nosnou silou sú osobné priateľské vzťahy,

– **americký model dobrovoľníctva** – manažérsky (vývojovo mladší) model: s dobrovoľníkmi pracujú profesionálne vedené dobrovoľnícke centrá, ktoré vyhľadávajú altruisticky zameraných občanov a ponúkajú im dobrovoľnú činnosť v celom rade odborov ľudskej činnosti a organizácií. Centrá sú postavené na profesionáloch,

2. z hľadiska cesty, ktorou sa dobrovoľníctvo uberá:

– **dobrovoľníctvo, ktoré vzniká „zdola nahor“**: je založené na neformálnych skupinách priateľov, ktorí sa pustili do spoločnej činnosti. Postupne sa z nich vytvárajú neformálne štruktúrované skupiny a z nich registrované neziskové organizácie,

– **dobrovoľníctvo, ktoré pôsobí „zvonka dovnútra“**: je postavené na štruktúrovaných skupinách, v ktorých pracujú profesionáli. Tieto sa rozhodujú začať spolupracovať s dobrovoľníkmi či súčasných dobrovoľníkov lepšie organizovať. Ide napr. o domovy dôchodcov, nemocnice, školy,

3. podľa miery využitia dobrovoľníkov v organizácii (Frič a kol., 2001):

- na dobrovoľníkoch je priamo závislý chod organizácie,

- dobrovoľníci vykonávajú činnosť spolu s profesionálnymi zamestnancami (o. i. tým znižujú finančné náklady na zamestnancov),

- činnosť dobrovoľníkov nie je pre vlastný chod organizácie nepostrádateľná, ale pomáha skvalitňovať poskytované služby či uľahčovať prevádzku,

4. z hľadiska časového vymedzenia:

- jednorazové jednorazové dobrovoľné zapojenie pri vybraných akciách,

- dlhodobá dobrovoľná pomoc,
- dobrovoľná služba.

V iných prameňoch sa stretávame s **delením dobrovoľníctva**:

a) podľa toho, kto ho organizuje, na:

- formálne – organizované inštitúciou,

- neformálne – jednotlivci si samostatne vyberá dobrovoľnícku príležitosť a manažuje si svoju dobrovoľnícku prácu. Neformálne dobrovoľníctvo sa dá len veľmi ťažko štatisticky vykazovať,

b) podľa počtu dobrovoľníkov na:

- individuálne,
- rodinné,
- skupinové.

Ďalším kritériom delenia dobrovoľníctva sú podľa nášho názoru aj jeho jednotlivé **úrovne**: miestna, národná, európska, celosvetová.

Na základe našich vedomostí a skúseností sa domnievame, že je možné deliť dobrovoľníctvo aj z aspektu profesionality (odbornosti), a to na:

- profesionálne (odborné): profesionáli (napr. lekári, učitelia, poradcovia...) poskytujú svoje služby dobrovoľnícky,

- laické: poskytovanie služieb bez kvalifikácie, len na základe zaškolenia v rámci dobrovoľníckeho programu.

České národné dobrovoľnícke centrum Hestia rozoznáva tieto **druhy dobrovoľníctva** (<http://www.dobrovolnik.cz>):

- darcovstvo,
- dobrovoľná občianska výpomoc,
- verejnoprospešné dobrovoľníctvo (napr. darcovstvo krvi, horská služba),
- vzájomne prospešné dobrovoľníctvo (napr. hasičské zbory),

- dobrovoľná služba vykonávaná v zahraničí.

Teória i prax sa zhodujú v definovaní dobrovoľníka. **Dobrovoľník** je človek, ktorý bez nároku na finančnú odmenu (niekedy za úhradu nákladov) sporadicky alebo pravidelne poskytuje svoj čas, energiu, vedomosti a zručnosti v prospech ostatných ľudí a spoločnosti bez toho, aby to bol povinný robiť na základe príbuzenských vzťahov alebo profesionálnej činnosti.

Dobrovoľníkom sa môže stať každý, bez rozdielu pohlavia, veku, vzdelania, profesie, vierovyznania či postavenia na trhu práce. Existuje viacero štúdií, ktoré sa zaoberajú touto otázkou a zisťujú, ktoré z týchto charakteristík najviac ovplyvňujú ochotu ľudí byť dobrovoľníkmi.

V slovenskej dobrovoľníckej praxi sa stretávame v podstate s tromi základnými typmi dobrovoľníkov (Mydlíková, 2002, s. 11):

- „ľudia pracujúci v organizácii bez akejkolvek finančnej náhrady a kompenzácie,
- odborníci (prekladatelia, právnici, terapeuti), ktorí poskytujú vysoko špecializované služby a ktorí sú ohodnotení len symbolickou odmenou,
- členovia správnych rád organizácií“.

2. Spoločenský prínos dobrovoľníctva

S dobrovoľníctvom sa stretávame v základných spoločenských sférach⁹ – politickej, sociálnej a kultúrnej. Zámerne neuvádzame hospodársku sféru, ktorá podľa nás predstavuje výnimku. Cieľom hospodárskej sféry je dosahovanie zisku – čo je podľa nášho názoru v rozpore s podstatou dobrovoľníctva. To ale neznamená, že hospodárska sféra (t. j. hospodárske subjekty, ktoré ju tvoria) by nemala, resp. nemá spolupracovať s ostatnými sektormi spoločnosti. Vo vyspelých západných demokraciách sa už v priebehu minulého storočia v podnikoch a firmách významným spôsobom podporovala filantropia a následne ako jedna z jej podôb aj dobrovoľnícka práca zamestnancov.¹⁰ Z hľadiska podpory rozvoja dobrovoľníctva

a zvýšenia jej statusu v spoločnosti je však dôležité, či zamestnávateľia (t. j. subjekty hospodárskeho sektora) sú ochotní zobrať do úvahy dobrovoľnícku prácu ako tzv. mäkké kritérium pri výbere budúceho zamestnanca.¹¹

Pre rozvoj dobrovoľníctva na Slovensku sa po roku 1989 otvoril obrovský priestor, a to nielen v rámci tretieho sektora, ale potencionálne aj vo verejnom sektore.¹² V prospech zvýšenia podpory dobrovoľníctva na miestnej a regionálnej úrovni zo strany samosprávy, ktorá je zatiaľ nedostatočná,¹³ svedčia jeho prínosy. Rut Erdélyiová (2005, s. 11) upozorňuje, že dobrovoľníctvo vytvára priestor pre inovatívne spôsoby komunikácie s verejnosťou; predstavuje nástroj spätnej väzby od občanov; umožňuje posilňovanie identifikácie občanov so svojou komunitou; dáva priestor na posilňovanie tradície darcovstva a sociálnej podpory; vytvára priestor pre zapojenosť občanov do plánovania sociálneho rozvoja; prispieva k zvyšovaniu kvality a dostupnosti služieb, pomáha prevencii a pomoci znevýhodneným skupinám obyvateľstva. Stotožňujeme sa aj s jej návrhmi pre samosprávy – vytvárať miesta pre dobrovoľníkov a verejne ich oceňovať¹⁴ či organizovať tzv. časové banky.

Účastníci workshopu Dobrovoľníctvo na miestnej a regionálnej úrovni (2005, s. 20) určili nasledujúce najčastejšie formy spolupráce na miestnej a regionálnej úrovni (zoradené v poradí od najčastejšej po zriedkavú):

- získanie finančnej podpory od samosprávy – grantové kolá,
- získanie materiálnej podpory pre činnosť – zľavnené prenájmy, preplatenie nákladov z mestského rozpočtu a pod.,
- verejnoprospešné práce,
- revitalizácia alebo prevzatie miestneho majetku do správy,
- iniciovanie návrhov, zmien a školiace aktivity pre samosprávy.

K inšpirujúcim záverom uvádzaného workshopu (2005, s. 20) patrí aj identifikácia možných spôsobov komunikácie so zástupcami samospráv, ku ktorým patrí:

- **systematické vyjednávanie, sprostredkovanie osobnej skúsenosti** formou zážitku, účasti na vybranom

podujatí a **využitie predvolebného času**.

V tejto súvislosti účastníci workshopu pomenovali aj riziká jednotlivých spôsobov komunikácie a spolupráce (2005, s. 20):

– „**príživovanie sa**“ – na akcii organizovanej dobrovoľníckou skupinou sa chce zviditeľniť niekto, kto rozhodol o podpore, ale so samotnou akciou nemá nič spoločné,

– **spolitizovanie** – podujatia organizované dobrovoľníkmi často čelia pokusom o politizovanie, politické strany skúšajú spojiť svoje meno s úspešnými podujatiami,

– **nejasné roly** – pri podujatiach spoluorganizovaných so samosprávou často nie sú jasné roly, rozdelenie práce, kto za čo zodpovedá, narážajú na seba rôzne formy organizovania práce.

V závere workshopu jeho účastníci rozoberali aj otázku pripravenosti na spoluprácu so samosprávou zo strany dobrovoľníckych skupín. Skonštatovali najmä často **nízkú koordináciu dobrovoľníckych skupín a nedostatok času na obhajobu a zastupovanie** (vzhľadom na nedostatok finančných prostriedkov na dobrovoľnícky manažment).

Základ filozofie dobrovoľníctva predstavujú také hodnoty a princípy ako altruizmus, humanizmus, sloboda, solidarita, vzájomná pomoc, sociálna spravodlivosť, participácia, demokracia. Všeobecná deklarácia o dobrovoľníctve prijatá Medzinárodnou asociáciou pre dobrovoľnícke úsilie¹⁵ zdôrazňuje okrem uvádzaných etických hodnôt a princípov dôstojnosť človeka, spoločenskú zodpovednosť, osobnú angažovanosť. Podobne aj *Etický kódex dobrovoľníkov Slovenskej humanitnej rady* zdôrazňuje uvádzané hodnoty a princípy; je postavený na európskom vnímaní ľudských práv. V súčasnom modernom čase sa uznáva, že ide o hodnoty a princípy, ktoré sú pre spoločnosť životne dôležité. Dobrovoľníctvo predstavovalo a predstavuje (nielen v prítomnosti, ale aj do budúcnosti) cestu ich naplňovania konkrétnym obsahom. Komparáciou etických hodnôt a princípov dobrovoľníctva a sociálnej práce¹⁶ zisťujeme vysokú mieru zhody, čo nás vedie k tvrdeniu, že dobro-

voľnícku prácu je možné vnímať v širšom chápaní ako výkon sociálnej práce (v rovine praktickej činnosti).

Spoločenský prínos dobrovoľníctva je možné aj kvantifikovať – vyčíslením jeho **ekonomického prínosu**. Najčastejším výskumným problémom je ohodnocovanie finančnej (ekonomickej) hodnoty dobrovoľníckej práce.

Z údajov z rôznych zdrojov vyplýva, že ide v celosvetovom meradle (ale aj v rámci jednotlivých národných štátov) o obrovskú hodnotu.¹⁷

Mnohé organizácie v Európe, ktoré spolupracujú s dobrovoľníkmi, si objedávajú audit dobrovoľníckeho investovania a hodnôt (*The Volunteer Investment and Value Audit*), ktorého cieľom je okrem iného zviditeľniť prácu dobrovoľníkov a dobrovoľníckych organizácií a ich ekonomický a iný prínos pre spoločnosť. Zároveň audity ukazujú, že finančné prostriedky investované do dobrovoľníkov sa väčšine organizácií vrátia.

V súvislosti s ekonomickou dimenziou dobrovoľníctva je zaujímavá aj **metodika časodolára**,¹⁸ ktorej cieľom je mobilizovať sociálny kapitál v komunitách, povzbudzovať ľudí k solidarite a dôvere vo vlastné možnosti pomôcť iným. Základom tejto metodiky je čas ako nové médium výmeny (namiesto peňazí). Čas má v konečnom dôsledku pre človeka väčšiu hodnotu ako peniaze.

V tomto kontexte sa v jednotlivých sociálnych štátoch diskutuje o otázke vzťahu dobrovoľníctva a nezamestnanosti, trhu práce, poistení dobrovoľníkov a náhradach škody, otázkach daňových úľav a ďalších.¹⁹

Na súčasnom stave a budúcnosti dobrovoľníctva sa podpisuje **vplyv spoločensko-politických a ekonomických podmienok** v jednotlivých krajinách. Ukazujú sa niekedy až diaľmetrálne rozdiely medzi jednotlivými štátmi.

Príkladom markantných rozdielov môžu byť Spojené štáty americké, Kanada či Veľká Británia a Spolková republika Nemecko v kontraste s postkomunistickými krajinami, v ktorých sa objavuje negatívna konotácia dobrovoľníctva a jej vplyv na súčasný stav.

V Spojených štátoch amerických sa stretávame s impozantným rozvojom

dobrovoľníctva, ku ktorému sa aj ostatné vyspelé sociálne štáty len približujú. Ilustráciou tohto tvrdenia môže byť napríklad existencia 46 veľkých dobrovoľníckych programov rôzneho charakteru fungujúcich na federálnej úrovni.²⁰

Podľa národných prieskumov realizovaných napr. v Poľsku, Českej republike a Slovenskej republike a názorov jednotlivých autorov z iných postkomunistických krajín (napr. Frič a kol., 2001, Bútora a kol., 1999) sa vo vzťahu k dobrovoľníctvu u obyvateľstva stretávame s nedôverou a skepsou. Často sa dobrovoľníctvo vníma ako niečo okrajové, výnimočné.²¹ Dokonca aj tí, čo sú dobrovoľníkmi, často nechcú, aby to bolo o nich známe.

V týchto štátoch autori uvádzajú aj nepriaznivé platové a vôbec ekonomické podmienky v mnohých pomáhajúcich a iných profesiách – ľudia pracujú za také nízke mzdy, že vo vyspelých krajinách západnej Európy by bola ich práca považovaná za dobrovoľnícku činnosť.

Úplne odlišná v porovnaní s európskym a americkým kontinentom je situácia v tzv. rozvojových krajinách najmä Afriky a Ázie.

V dnešnom globalizovanom svete stojí pred dobrovoľníctvom minimálne jedna naliehavá výzva: efektívnejšie zapájať ľudí do riešenia vážnych sociálnych problémov. V tejto výzve nachádzame aj odpovede na otázky súvisiace s budúcnosťou dobrovoľníctva.

Ukazuje sa, že dobrovoľníctvo je nevyhnutné spoločensky podporovať rozličnými nástrojmi (právnymi, ekonomickými, masmédiami, edukáciou a pod.). Toto tvrdenie podporuje aj skutočnosť, že v niektorých štátoch je už etablovaná **štátna politika dobrovoľníctva**, ktorej významným nástrojom je príslušná legislatíva upravujúca dobrovoľníctvo. Rozmach dobrovoľníctva prináša množstvo otázok, ktoré súvisia s jeho reguláciou a ochranou dobrovoľníkov.

Príkladom krajín s takouto legislatívou je Nemecko, Taliansko (všeobecný zákon o dobrovoľníctve č. 266/1991), Holandsko, USA (nový federálny zákon z 18. 9. 1997 Volunteer Protection Act), Česká republika (Zákon o dobrovoľnej službe

č. 198/2002 Sb.), Poľská republika (č. 96 z 24. 4. 2003 o dzialalnosci poz-
 zytku publicznego i o wolontariacie).

Ukazuje sa, že v Slovenskej repub-
 like je absencia právnej úpravy dobro-
 voľníctva²² výsledkom polemické-
 ho postoja mimovládnych organizá-
 cií. Podrobne o súčasnom stave
 v slovenskej legislatíve, ale aj
 o navrhovanej úprave dobrovoľní-
 ctva v rámci z konca roku 2003 navr-
 hovaného Legislatívneho zámeru
 Zákonníka neziskového práva²³
 a pozitívach či nedostatkoch možnos-
 tí novej právnej úpravy informuje
 štúdia Ondreja Dostála (2005).

Obsah navrhovanej úpravy bol
 do značnej miery prevzatý z české-
 ho zákona o dobrovoľníckej službe
 z roku 2002. Návrh definuje základ-
 né princípy dobrovoľníctva, jeho in-
 štitucionálny rámec²⁴ a formy pod-
 pory zo strany štátu.

Ako základné princípy dobrovoľ-
 níctva sú v legislatívnom zámere
 deklarované **princíp solidarity**,
princíp bezodplatnosti (dobrovoľ-
 níci by za svoju prácu nemali byť fi-
 nančne odmeňovaní), **princíp pod-
 pornosti** (inštitút dobrovoľníctva
 nemá nahrádzať pracovnoprávne in-
 štitúty) a **princíp podpory** (mal by
 vyjadrovať vzťah štátu k dobrovoľní-
 ctvu).

Význam dobrovoľníctva pre spo-
 ločnosť potvrdzuje aj **Organizácia
 spojených národov** (OSN). Uvádza-
 me významné **rezolúcie jej Valné-
 ho zhromaždenia**:

- č. 40/212 zo 14. 12. 1985, kto-
 rou bol 5. december stanovený ako
 Medzinárodný deň dobrovoľníctva
 pre ekonomický a sociálny rozvoj,
- č. 52/17 z 20. 11. 1997, ktorou
 bol prehlásený rok 2001 za Medzi-
 národný rok dobrovoľníctva,
- č. 55/57 zo 4. 12. 2000 o pozo-
 rovaní medzinárodného roka dobro-
 voľníctva,
- č. 56/38 z 5. 12. 2001, ktorá
 sformulovala odporúčania pre vlády
 a OSN, ako podporovať dobrovoľ-
 níctvo.

Päťdesiatiesedme Valné zhromaž-
 denie OSN konané dňa 26. 11. 2002
 identifikovalo podporu dobrovoľní-
 ctva ako strategického cieľa zvyšova-
 nia ekonomického a sociálneho roz-
 voja. Pri tejto príležitosti bola pred-

ložená správa generálneho sekreta-
 riátu OSN *Medzinárodný rok dobro-
 voľníctva: výsledky a budúce per-
 spekтивы*, ktorá obsahuje okrem iné-
 ho stručné informácie o dobrovoľní-
 ctve vo vybraných krajinách. Z krajín
 bývalého socialistického tábora je
 zastúpená len Kirgizská republika
 a Česká republika.²⁵

Správa vníma podporu dobrovoľ-
 níckej činnosti ako integrálnu súčasť
 akejkoľvek stratégie zameranej na
 obmedzenie chudoby, na udržateľ-
 ný rozvoj a sociálnu integráciu, zvlášť
 na prekonanie sociálnej izolácie a dis-
 kriminácie.²⁶

3. Trendy v dobrovoľníctve

Súčasný dobrovoľníctvo charak-
 terizujú aj jeho vývojové **trendy** (El-
 lis, 1999). Stále viac ľudí má záujem
 dobrovoľnícky pracovať v krátkodo-
 bých intervaloch. V posledných ro-
 koch ľudia preferujú tzv. jednodňo-
 vé dobrovoľnícke príležitosti – napr.
 v USA sa tomuto trendu prispôbili
 mnohé organizácie tým, že mesač-
 ne vydávajú kalendáre dobrovoľníck-
 ych príležitostí, ktorými ľudí infor-
 mujú a zároveň získavajú najmä pre
 spoluprácu pri organizovaní rôznych
 kultúrnych, športových a iných spo-
 ločenských podujatí. V budúcnosti sa
 teda predpokladá **preferencia krát-
 kodobého a epizódneho dobro-
 voľníctva**.

Globalizácia a s ňou súvisiace ma-
 sívne využívanie moderných médií
 už v súčasnosti ovplyvňuje charakter
 dobrovoľníctva. Komunikačná sila in-
 ternetu prispieva **k medzinárodnej
 výmene** a umožňuje globálne pre-
 spojenie všetkých. V dobrovoľníctve
 to znamená vytváranie kolegiálnej
 siete s podpornou výmenou medzi
 jednotlivými krajinami. V tejto súvis-
 losti je potrebné počítať aj s vplyvom
 EÚ najmä na oblasť tretieho sektora
 (<http://www.euro-volunteer.org/ISSUES>).

Medzinárodná výmena dobrovoľ-
 níkov sa v posledných rokoch stala
 veľmi populárnou aj v krajinách
 strednej a východnej Európy. Aj zo Slo-
 venskej republiky odchádza čoraz
 viac mladých ľudí v rámci projektu
 Európska dobrovoľnícka služba
 do zahraničia a, naopak, prichádzajú
 k nám dobrovoľníci z iných krajín.

Tento projekt (podporovaný Európs-
 kou úniou) je určený mladým ľuďom
 a na Slovensku ho realizujú viaceré
 subjekty, napr. Informačné centrá
 mládeže či nezisková organizácia
 Tabita.

Celosvetovú expanziu dobrovoľ-
 níctva potvrdzuje napríklad aj sieť
 novovznikajúcich dobrovoľníckych
 centier v strednej a východnej Eu-
 rópe a Ázii – VOLUNTEERNET, či
 existencia medzinárodných dobro-
 voľníckych organizácií.²⁷

Vzniklo aj tzv. **virtuálne dobro-
 voľníctvo** – dobrovoľníci sú reálni,
 ale služby poskytujú online (cestou
 emailu a ostatnými internetovými
 možnosťami). Ukazuje sa, že tento
 druh dobrovoľníctva je vhodný pre
 výskum, tvorbu webových stránok,
 preklad dokumentov či mentorova-
 nie tínedžerov. Webové stránky
 predstavujú možnosť nájsť si veľkú
 paletu dobrovoľníckych príležitostí,
 umožňujú takmer okamžité spojenie
 potencionálneho dobrovoľníka
 s agentúrami, ktoré hľadajú dobrovoľ-
 níkov. Internet však slúži aj agentú-
 ram a vedúcim dobrovoľníckych
 programov, pretože im uľahčuje pre-
 hľad v širokom rámci nových zdro-
 jov a informácií a poskytuje priestor
 pre vzájomnú komunikáciu.²⁸

Dobrovoľníctvo ako sociálny feno-
 mén prechádza aj ďalšími, často ra-
 dikálnymi **zmenami**, vďaka ktorým
 sa inovuje jeho podoba.²⁹

Na jednej strane **stále viac ľudí
 dobrovoľnícky pracuje**, na druhej
 strane sa typickí **dobrovoľníci pod-
 statne zmenili**. Dnešní dobrovoľníci
 sú často zamestnaní, musia si pláno-
 vať čas, a preto majú často záujem
 o jednorazové alebo krátkodobé do-
 dobrovoľnícke príležitosti.

Mení sa aj ich **motivácia**: viac sa
 zameriavajú na to, čo chcú robiť, vy-
 užívajú dobrovoľníctvo aj na podpo-
 ru kariéry. Popri „starej“ interpretácii
 dobrovoľníckej práce, ktorá považo-
 vala angažovanosť v dobrovoľníctve
 za tradičnú súčasť života v spoločnosti
 založenú na kresťanskej bratskej láske,
 ľudskosti a triednej solidarite, sa ob-
 javuje jej „**nová**“ **interpretácia**.³⁰ Tá
 sa spája s osobným záujmom jednot-
 livca, je motivovaná osobnými skú-
 senosťami. Angažovanosť týchto ľudí
 je viac „biografizovaná“, čiže závislá
 od určitých životných fáz a z nich

vyplývajúcej požiadaviek a možností v rámci situácie, v ktorej sa v danom momente nachádzajú.

Stúpa politická podpora dobrovoľníctva a pribúda legislatíva upravujúca tento sektor.

V súčasnosti sa **dobrovoľnícky programový manažment** stal etablovanou profesiou.

Posledné dve desaťročia pozorujeme v sociálnych štátoch **ovplyvňovanie dobrovoľníctva feminizmom, environmentalizmom a ochranou ľudských práv**. Tento vplyv sa ukazuje v kreovaní nových dobrovoľníckych organizácií a hnutí, ktoré sú často atraktívne pre mladú generáciu.

Na druhej strane **dobrovoľníctvo** na celom svete ovplyvňuje starnutie populácie a zmeny, ktoré tento demografický trend so sebou prináša. Z tohto dôvodu vzrastá podiel dobrovoľníkov – seniorov.

4. Dobrovoľníctvo vo výskume

K problematike dobrovoľníctva sa vypracovalo niekoľko výskumných správ o dobrovoľníctve ako sociálnom fenoméne v Slovenskej republike (napr. *Národná správa o uplatňovaní spoločných cieľov pre dobrovoľnícke aktivity mladých ľudí*) a publikovalo niekoľko príspevkov k niektorým parciálnym otázkam.

Vo všeobecnosti ale môžeme najmä na základe prístupných dát tvrdiť, že sa **postupne monitoruje stav dobrovoľníctva vo svete**.³¹ Očakáva sa, že nasledujúci rok 2011 vyhlásený za Európsky rok dobrovoľníctva podporí okrem iného práve rozvoj výskumných aktivít.

V jednotlivých krajinách sa čoraz častejšie konajú rôzne vedecké a iné podujatia súvisiace s problematikou dobrovoľníctva. Napríklad v susednom Česku sa konala 13. 5. 2002 v Kroměříži konferencia UNESCO o sociálnej a zdravotníckej starostlivosti pod názvom: Dobrovoľníci v zariadeniach sociálnej a zdravotnej starostlivosti (<http://www.dobrovolnik.cz>).

Vo viacerých krajinách vypracovali národné správy o stave dobrovoľníctva v štáte (napr. v Dánsku, vo Veľkej Británii, v Poľsku).

V niektorých krajinách zrealizovali aj komparatívne štúdie – napr. *Social Status and Fields of Volunteering*

v krajinách: Holandsko, Luxembursko, Nemecko, Francúzsko a Grécko (<http://www.euro-volunteer.org/ISSUES>).

Monitorovanie dobrovoľníctva v jednotlivých krajinách sa najčastejšie realizuje v rámci národných dobrovoľníckych centier.

Postupne aj na Slovensku dobrovoľníctvo mohutnie, aj keď zápasí s mnohými ťažkosťami. V porovnaní napríklad s krajinami Višegrádskej štvorky je úroveň jeho profesionalizácie nižšia.

Od roku 2007 OZ C.A.R.D.O. s finančnou a organizačnou podporou Ministerstva školstva, odboru detí a mládeže, a luventy koordinuje virtuálne dobrovoľnícke centrum (bližšie <http://www.dobrovolnictvo.sk>).

Podpore dobrovoľníctva v teoretickej i empirickej rovine sa venujú aj viaceré zahraničné periodiká, ktoré vydávajú medzinárodné, ale aj národné dobrovoľnícke centrá, prípadne iné organizácie.

Vo svete už niekoľko desaťročí prebieha výskum rozličných aspektov dobrovoľníctva.

V roku 1989 sa začal realizovať v 13 krajinách medzinárodný porovnávací projekt výskumu neziskového sektora, ktorý sa neustále rozširuje a v súčasnosti zahŕňa okolo 40 krajín. Slovenská republika sa doň zapojila v roku 1996. Projekt výskumu realizoval výskumný tím Univerzity Johna Hopkinsa v Baltimore, národnou koordinátorkou pre SR bol Helena Woleková. Jedným z produktov tohto medzinárodného výskumu je ôsmy zväzok edície Tretí sektor a dobrovoľníctvo s názvom *Dobrovoľníctvo vo svetle výskumu* (2002). Uvedená publikácia predstavuje mimoriadne zaujímavý empirický materiál, a to aj z toho dôvodu, že ponúka pohľad na dobrovoľníctvo z dvoch perspektív – národnej a medzinárodnej.

Záver

V predchádzajúcom texte sme poukázali na postupný rozvoj dobrovoľníctva v zmenených spoločenských podmienkach po roku 1989. Napriek tomu, že sa v danej oblasti podľa nášho názoru už mnohé vyko-

nalo, výzva a nevyhnutnosť venovať podpore dobrovoľníctva intenzívnejšiu pozornosť zo strán všetkých sociálnych aktérov je zrejmá. Uvádzať len niektoré (z nášho pohľadu kľúčové) otázky, ktoré by mali byť predmetom verejnej diskusie aj politického záujmu.

Za základný nástroj v tomto kontexte považujeme vytváranie kultúry dobrovoľníctva v slovenskej spoločnosti – t. j. vytvorenie prodobrovoľníckej atmosféry v spoločnosti. Verejnosť je potrebné edukovať rôznymi cestami, aby si osvojila presvedčenie, že dobrovoľníctvo je zaujímavý, hodnotný a uznávaný spôsob trávenia voľného času.

Na to je treba:

- rozvíjať marketing dobrovoľníctva,
- podporovať transparentnosť grantových schém určených pre podporu a rozvoj tretieho sektora,
- vytvárať adekvátne finančné a materiálne podmienky pre dobrovoľníctvo,
- pravidelne hodnotiť dobrovoľnícke iniciatívy a projekty,
- v širokej miere spoločensky oceňovať dobrovoľníctvo.

Ďalšou z dôležitých otázok je **profesionalizácia dobrovoľníctva**. Dobrovoľníctvo sa v mnohých oblastiach stáva službou rovnako náročnou ako zamestnanie. A hoci neziskové organizácie bez dobrovoľníkov vlastne nemôžu existovať, v súčasnosti sa nezaobídu ani bez plateného personálu. Dobrovoľníci i zamestnanci sa tak stávajú pre organizácie rovnako dôležití. Vo vzťahu zamestnanci a dobrovoľníci vyplývajú rôzne problémy z konfliktu rolí týchto skupín a aj z rôznej úrovne ich profesionality. Nie je jasné, či zvyšujúce sa vzdelávacie štandardy u oboch sú schopné uľahčiť efektívnejšiu kooperáciu, či len ďalej zvyšujú rivalitu medzi nimi (<http://www.euro-volunteer.org/ISSUES>).

Inou nedoriešenou a stále pre diskutovanou otázkou je legislatívna úprava dobrovoľníctva.

Doc. PaedDr. Tatiana Matulayová, PhD.,

Katedra sociálnej práce, Filozofická fakulta Prešovskej univerzity v Prešove

Zoznam bibliografických odkazov

- BŮTORA, M. – FIALOVÁ, Z. 1995. *Neziskový sektor a dobrovoľníctvo na Slovensku*. Bratislava: SAIA-SCTS.
- DOSTÁL, O. 2005. *Legislatívny rámec dobrovoľníctva v Slovenskej republike*. In Marošiová, L. – Majchrák, J.: *Dobrovoľníci. Prípadové štúdie*. Bratislava: IVO.
- ELLIS, S. J. 1999. *How You Can Benefit from The Latest Volunteer Trends. In The Volunteer Recruitment and Membership Development Book*. Philadelphia: Energize, 152 s. ISBN 0-940576-18-X.
- ELLIS, S. J. 2001. *An Update on Volunteer Trends. The Learning Institute for Nonprofit Organizations*, 125 s.
- Fakty o treťom sektore: Čo je to dobrovoľníctvo? Bratislava: SAIA-SCTS, 1997 – 1999.
- Fakty o treťom sektore: Dobrovoľníctvo na Slovensku. Bratislava: SAIA-SCTS, 1999.
- FRÍČ, P. (ed.). *Dárcovství a dobrovolnictví v České republice*. Praha: NROS a AGNES, 2001.
- GASKIN, K. 2001. *Valuing Volunteers in Europe: A Comparative Study of the Volunteer Investment and Value Audit*. Londýn: Institute for Volunteering Research.
- MCCURLEY, S. – LYNCH, R. 2000. *Manažment dobrovoľníkov: vybrané kapitoly*. Bratislava: SAIA-SCTS, 120 s. ISBN 80-88928-42-7.
- Medzinárodný rok dobrovoľníctva: výsledky a budúce perspektívy. 2002. New York: Generálny sekretariát OSN.
- MYDLÍKOVÁ, E., a kol. 2002. *Dobrovoľníctvo na Slovensku alebo Čo si počať s dobrovoľníkom*. Bratislava: ASSP, 55 s. ISBN 80-968713-0-7.
- MYDLÍKOVÁ, E., a kol. 1998. *Letom-svetom do sociálnej práce v treťom sektore*. Bratislava: ASSP, 129 s.
- OCHMANOVÁ, M. – JORDAN, P. 1997. *Dobrovoľníci – cenný zdroj pomoci*. Baltimore: Institute for Policy Studies, 32 s. ISBN 1-886333-29-7.
- ONDRUŠEK, D. 2000. *Čítanka pre pokročilé neziskové organizácie*. Bratislava: Centrum prevencie a riešenia konfliktov, 303 s. ISBN 80-968095-3-9.
- PALÁN, Z. 2002. *Lidské zdroje: výkladový slovník*. Praha: Academia, 280 s. ISBN 80-200-0950-7.
- PEDRON, P. 1993. *Správa o dobrovoľníkoch v Taliansku*. In Integrácia zdravotne postihnutých občanov do spoločenskej štruktúry: zborník zo seminára s medzinárodnou účasťou. Bratislava: MPSV SR, s. 9 – 14.
- PIWOWARSKI, W., a kol. 1996. *Slovník katolíckej sociálnej náuky*. Trnava: Dobrá kniha, s. 115. ISBN 80-7141-129-9.
- SCHEIER, I. H. 1993. *Building Staff: Volunteer Relations*. Philadelphia: Energize, 70 s. ISBN 0-940576-14-7.
- VEČEŘA, M. 1996. *Sociální stát: východiska a přístupy*. Praha: Sociologické nakladatelství, s. 112. ISBN 80-85850-16-8.
- WOLEKOVÁ, H. (ed.). 2002. *Dobrovoľníctvo vo svetle výskumu*. Bratislava: SPACE, 69 s. ISBN 80-88991-16-1.

Poznámky:

- 1 Blížšie napr. Večeřa (1996)
- 2 Zjednodušene: Jednotlivé sociálne štáty zavádzajú do vlastnej sociálnej politiky efektívne prvky ostatných typov sociálnych politík.
- 3 Jej definovaním sa zaoberajú rôzni odborníci (napr. Piwowarski, 1996, s. 115, a iní).
- 4 P. Mareš (1998, s. 16) rozlišuje termíny práca a zamestnanie. Zamestnanie sa vzťahuje k práci na zmluvnom základe zahŕňajúcom i materiálnu odmenu za jej výkon. Termín práca je oveľa širší.
- 5 z latinského caritas, carus
- 6 z gréckeho philein a anhtropos
- 7 Ukázali sme, že v zahraničí sa skôr používa spoločný termín dobrovoľníctvo, ktorý v sebe zahŕňa rôzne podoby dobrovoľnej a dobrovoľníckej práce. Z týchto dôvodov považujeme termíny dobrovoľníctvo a dobrovoľnícka práca (činnosť) za synonymické.
- 8 K všeobecným charakteristikám dobrovoľníctva patria nasledujúce znaky: dobrovoľnosť, spontánnosť, neformálnosť, tvorivosť, flexibilita, prosociálnosť, aktívnosť, úžitok pre iných, finančná neziskovosť, väčšia alebo menšia organizovanosť, prirodzenosť.
- 9 Spoločenský prínos dobrovoľníctva má viaceré dimenzie – najmä etickú, sociálnu a ekonomickú.
- 10 Azda v tom čase najznámejším česko-slovenským veľkopodnikateľom v 20. storočí, ktorý zavádzal sociálne programy, bol Tomáš Baťa. V súčasnosti sa aj na Slovensku začína venovať stále väčšia pozornosť problematike spoločenskej zodpovednosti firiem (Corporate Social Responsibility) či firemnej filantropii.
- 11 Podľa prieskumu, o ktorom referovala Eva Rosiková (2005, Konferencia Mladí ľudia... s. 9 – 10), 95 % personalisto, takéto kritérium ani neprišlo na um.
- 12 v súvislosti s decentralizáciou (masívnym presunom kompetencií napr. v oblasti sociálnych služieb)
- 13 Predovšetkým absentuje koncepcia politika dobrovoľníctva v samospráve s vytváraním a využívaním jej nástrojov.
- 14 Príkladom je krajské ocenenie Srdce na dlani, ktoré posledných 7 rokov organizuje SAIA Prešov, n. o., v spolupráci s mestom Prešov a Úradom Prešovského samosprávneho kraja.
- 15 prijatá na 11. svetovej konferencii v Paríži v roku 1990
- 16 Máme na zreteli najmä také hodnoty a princípy ako: solidarita, sociálna spravodlivosť, participácia, subsidiarita.
- 17 Napr. podľa Národného centra pre dobrovoľníctvo vo Veľkej Británii sa v roku 1995 odhadovala hodnota dobrovoľníckej práce v organizáciách na 25 miliárd libier a všetkej dobrovoľnej práce na 41 miliárd libier.

rovoľníckej práce v organizáciách na 25 miliárd libier a všetkej dobrovoľnej práce na 41 miliárd libier.

18 Po celých Spojených štátoch (ale aj v európskych krajinách, u nás napr. v Rajeckých Tepliciach) vznikajú tzv. časové banky. Ich základom je idea reciprocity – každý môže byť príjemcom pomoci, ale aj jej poskytovateľom. Systém funguje v zásade tak, že jednotlivec pri registrácii uvedie, o akú pomoc má záujem a zároveň ako, resp. čím môže pomôcť inému. Pomoc je následne vyjadrená v jednotke – časodolár. Časodolár je možné si spojiť a potom za ne získať napríklad materiálnu pomoc. (<http://www.cfg.com/timedollar/whattist.htm>).

19 Blížšie napr. <http://www.euro-volunteer.org/ISSUES>

20 <http://www.pointsoflight.org/programs/programs.cfm>

21 „veď kto by v dnešnej dobe zadarmo pomáhal iným?“

22 Jedný zákon, ktorý obsahuje zmienku o dobrovoľníckej práci, a to ako o jednej z foriem aktívnej činnosti uchádzača o zamestnanie, je v súčasnosti zákon č. 5/2004 Z. z. o službách zamestnanosti. Je ale dôležité zmieniť, že preukázanie účasti na dobrovoľníckych prácach zakladajú pre občana v hmotnej núdzi nárok na poberanie aktívneho príspevku k dávke v hmotnej núdzi a pre organizáciu (aj obec) organizovanie týchto prác nárok na príspevok na aktívnu činnosť.

23 Pripravilo ho 1. slovenské neziskové servisné centrum.

24 Je založený na pojmoch dobrovoľník, dobrovoľnícka služba, vysielajúca organizácia, prijímajúca organizácia a dobrovoľnícka zmluva.

25 Za všetky informácie uvádzame len jeden údaj zo správy – realizovaná dobrovoľnícka činnosť v tom čase predstavovala 9 miliónov pracovných miest na plný úväzok s hodnotou 225 miliárd amerických dolárov.

26 <http://www.un.or/News/Press/docs/2002/GA10107.doc.htm>

27 napr. svetová organizácia International Association for Volunteer Effort – IAVE (bližšie <http://www.iave.org>) a Európske združenie dobrovoľníckych centier The European Volunteer Centre – CEV (<http://www.sme.corporate.skynet.be/cev/>).

28 V prílohách uvádzame niekoľko adries webových stránok.

29 <http://www.nanhawthorne.com/volunteers/trends.htm>

30 Angažujem sa, lebo to robili už moji rodičia a je to správne.

31 Príkladom týchto aktivít v oblasti kultúry je napr. medzinárodná konferencia Dobrovoľníci v srdci kultúry: kultúra, občianska spoločnosť a dobrovoľníctvo v Európe, ktorá sa konala 2. – 4. 11. 2001 v Newcastle upon Tyne vo Veľkej Británii.

Kultouperátor

(Učebnica dištančného vzdelávania)

Peter Filo, Jarmila Strelková, Svetlana Chomová. Národné osvetové centrum 2010. 140 strán. ISBN: 978-80-7121-330-7. Cena 12,-€

Publikáciu vydalo Centrum dištančného vzdelávania NOC ako odbornú knižnú publikáciu pre pracovníkov v oblasti kultúry a turizmu. Zámerom učebnice je rozšíriť vzdelávanie pracovníkov v oblasti kultúry o nový obsahovo-tematický celok – turizmus. Táto potreba je akcentovaná čoraz častejšou realizáciou kultúrnych aktivít so zameraním na propagáciu miestnej kultúry, kultúrneho dedičstva či kultúrnych produktov regiónu. Publikácia prezentuje podstatné okruhy dištančného vzdelávania, ktoré NOC plánuje realizovať v nasledujúcom období.

Učebnica je členená na tri relatívne samostatné časti – obsah tvoria tri moduly vzdelávacieho kurzu. Prvá časť – *Paralely manažmentu kultúry a turizmu v regiónoch* popisuje dotyčnice oboch oblastí a procesy, ktorými turizmus rozvíja regióny a spája aktívny turizmus s kultúrnymi zložkami, napríklad spoločné cieľové skupiny, spoločné produkty a programy a propagáciu. Druhá časť – *Kultúrna ponuka pre turizmus* predstavuje inštitucionálnu bázu na realizovanie kultúrnych aktivít, osobitosti kultúrnej ponuky a kultúrne aktivity ako produkty pre oblasť turizmu. Posledný modul s názvom *Manažment kultúrneho turizmu* prezentuje obsah a formy kultúrneho turizmu, procesy jeho manažovania a animácie a uvádza postupy pri príprave a realizácii aktivít v oblasti kultúrneho turizmu.

V prílohe publikácia uvádza aj námety na prípravu kultúrnych aktivít vhodných pre rozvoj turizmu.

Zámerom tohto edičného titulu je sprevádzať účastníka kurzu, čitateľa, resp. záujemcu v danej problematike, nabádať ich, aby sa pokúsili vytvárať vlastné modely, výstupy a projekty v danej oblasti a videli rozvoj kultúry i turizmu vo vzájomnej kooperácii a koordinácii aktivít.

Publikácia je určená účastníkom vzdelávacích aktivít NOC, ako aj širšej odbornej verejnosti.

AIVD

Asociácia inštitúcií vzdelávania dospelých v SR (AIVD) – Slovak Adult Education Institutions Association je mimovládna, nezisková, nepolitická, dobrovoľná organizácia. Bola založená 12. 3. 1991 so sídlom v Bratislave a v súčasnosti združuje vyše 100 inštitúcií vzdelávania dospelých. Členom asociácie sú inštitúcie, v ktorých pôsobnosti sú vzdelávacie inštitúcie, inštitúcie, pracoviská alebo zariadenia vzdelávania dospelých, ako aj fyzické osoby, ktoré súhlasia s programom asociácie a chcú v nej aktívne pracovať.

Poslaním asociácie je združovať inštitúcie a osoby zaoberajúce sa vzdelávaním dospelých a presadzovať ich spoločné záujmy, ciele a potreby zamerané na naplňovanie celospoločenských programov vzdelávania dospelých, reprezentovať svojich členov v národných i medzinárodných združeniach a dbať na profesionalitu svojich členov a nimi poskytovaných služieb, a tým prispievať k rozvoju kvality vzdelávania dospelých.

Asociácia inštitúcií vzdelávania dospelých spolupracuje so štátnymi orgánmi pri príprave a uplatňovaní legislatívnych a ďalších opatrení v oblasti vzdelávania dospelých, vydáva pre svojich členov odborný časopis *Vzdelávanie dospelých*, organizuje odborné semináre a konferencie v záujme výmeny a šírenia odborných informácií a skúseností, spolupracuje s podobnými zahraničnými a domácimi organizáciami a združeniami, ktoré sa zameriavajú na oblasť rozvoja ľudských zdrojov, a publikuje najnovšie poznatky zo vzdelávania dospelých.

Hlavnou aktivitou asociácie je realizácia odborných konferencií a Certifikačného kurzu lektorov v spolupráci s Filozofickou fakultou Univerzity Palackého v Olomouci a Katedrou pedagogiky Pedagogickej fakulty Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici.

V budúcom období asociácia chce i naďalej rozvíjať svoju činnosť v tých oblastiach, ktoré budú podporovať odbornú a profesionálnu úroveň svojich členov a kvalitu vzdelávania dospelých na Slovensku. Popri už spomínaných aktivitách sa chce zamerať predovšetkým na metodickú pomoc vzdelávacím inštitúciám vydávaním metodických príručiek, na akreditáciu vzdelávacích inštitúcií, organizovanie študijných ciest do zahraničia a vytvorenie účinného systému kooperácie a vzájomnej informovanosti o aktivitách členov AIVD.

Kontakt: Sídlo AIVD: Vazovova 7/A, 810 00 Bratislava 1

Poštová adresa: AIVD v SR, P. O. BOX 187, 810 00 Bratislava 1

Webová stránka: www.aivd.sk

PhDr. Svetlana Chomová, PhD., NOC

Objednávkový lístok

Závazne sa prihlasujem na odber mesačníka pre rozvoj miestnej kultúry a záujmovej tvorivosti **Národná osveta**.

Meno a priezvisko alebo názov inštitúcie:

Adresa odberateľa:

Adresa, kam časopis posielat:

Číslo účtu a dátum uhradenia predplatného (ak ho uhradíte bezhotovostne):

Dátum:

Podpis:

Cena 1 čísla: 0,96 eur/29,- Sk

Ročné predplatné: 11,52 eur/348,- Sk

Počet čísel za rok: 12

Vyplnený objednávkový lístok zašlite **poštou** na adresu **Národné osvetové centrum, oddelenie pre styk s verejnosťou, Námestie SNP 12, 812 34 Bratislava 1**, alebo **faxom** na číslo **02/52921135**, alebo **e-mailom** na adresu **cifra@nocka.sk**

REFLEXIA KULTÚRY – príloha Národnej osvety 5 – 6/2010 pre kultúrno-osvetovú teóriu, reflexiu a pre vedu a výskum v oblasti kultúry. **Redakčné spracovanie:** NÁRODNÁ OSVETA – mesačník pre rozvoj miestnej kultúry a záujmovej tvorivosti. Vydáva Národné osvetové centrum. **Šéfredaktor:** Štefan Cífra. **Zostavovateľka prílohy:** PhDr. Svetlana Chomová, PhD. **Redakcia:** Mgr. Oľga Silnická (odborná a jazyková redakcia), akad. maliar Jozef Porubčin (výtvarný návrh obálky prílohy). **Tajomníčka redakcie:** Gabriela Taffernerová. **Softvérová a grafická úprava:** Štefan Cífra. **Tlač:** X-print, s. r. o. – Slovenská tlačiareň, Bratislava. Index časopisu Národná osveta: 48449. ISSN: 1335-4515. EV: 3056/09. Redakciou nevyžiadané rukopisy a obrazové prílohy sa nevracajú. Nepredajné.